

राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम, नवी दिल्ली
(N.M.D.F.C.) यांच्याकडून रु.५००.०० कोटी कर्ज
घेण्यासाठी मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक
विकास महामंडळास शासन हमी देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : शाहमी-२०२३/ अल्पसंख्याक /प्र.क्र.०१/अर्थबळ,

मंत्रालय, मुंबई-३२

दिनांक :- ०९/०१/२०२४

वाचा -१) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र.शाहमी -१०९९/प्रक्र.६८/शा.हमी, दि. ५.११.१९९९

२) शासन निर्णय क्र. रोस्वरो -२००३/प्रक्र.१६/प्रशा.-१, दि. २.०५.२००६

३) शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्र.शाहमी -१००८/प्रक्र.१८/शा.हमी, दि.२८.४.२००८

प्रस्तावना:

मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाकडून राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्या सहकार्याने मुदत कर्ज योजना, डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम शैक्षणिक कर्ज योजना व सूक्ष्म पतपुरवठा योजना राबविण्यात येतात. या कर्ज योजनांसाठी राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास एवं वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) कर्ज निधी उपलब्ध होतो. राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून कर्ज घेण्यासाठी शासनाने अनु क्र.२ येथील शासननिर्णयान्वये शासन हमीच्या रकमेत रु.२० कोटीवरून रु .३० कोटी करण्यास मान्यता दिली आहे.मंत्रिमंडळाने दिनांक २९/११/२०२३ च्या बैठकीत राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून कर्ज घेण्यासाठी मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाची शासन हमीची मर्यादा ८ वर्षासाठी रु. ३०.०० कोटी वरून रु. ५००.०० कोटी करण्यासाठी मंजूरी दिली आहे. या अनुषंगाने शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

अल्पसंख्याक विभागाच्या कर्ज योजना व सूक्ष्म पतपुरवठा राबविण्यासाठी मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळास राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांचेकडून रु. ५००.०० कोटी कर्ज घेण्यास शासन हमी देण्यात येत आहे.

२. शासन हमीवरील कर्ज आवश्यकतेनुसार उचलण्याची मुदत शासन निर्णय निर्गमित केल्याच्या दिनांकापासून ८ वर्षांच्या कालावधीपर्यंत राहिल.

३. सदर शासन हमीस वित्त विभाग शासन निर्णय दिनांक ०५.११.१९९९ मध्ये नमूद केलेल्या अटी व शर्ती तसेच खालील अटी व शर्ती लागू राहतील. राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून शासन हमीवर घेण्यात येणा-या कर्जासंबंधी करण्यात येणा-या करारपत्रात खालील अटी व शर्तीचा समावेश करण्यात यावा.

३.१) शासन हमी मर्यादा ८ वर्षासाठी एकूण रु.५००.०० कोटी इतक्या कर्जाच्या रकमेपुरतीच सिमीत राहिल.

३.२) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ हे सदर प्रकरणी प्रमुख ऋणको (Principal Debtor) राहील.

३.३) ज्या लाभार्थ्यांना कर्ज देण्यात येते त्या लाभार्थ्यांची पतयोग्यता व योग्य प्रतिभूती यांची छाननी व खात्री करुन घेण्याची एक यंत्रणा मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ कार्यान्वित करेल. त्याचप्रमाणे कर्जफेडीत कसुरी झाल्यास कर्ज मंजूर / शिफारस करणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर कारवाई करण्यात येईल व त्यांचे यासंबंधीचे अधिकार काढून घेण्यात येतील.

३.४) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने त्यांच्या खर्चावर नियंत्रण ठेवून व्याज, हमी शुल्क तसेच अधिपरिव्यय (Overhead Cost) यांची पूर्णपणे वसुली होऊ शकेल अशी व्यवस्था करावी.

३.५) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ, मर्या. मुंबई महामंडळाने प्रत्येक वर्षाच्या सुरुवातीस राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून उपलब्ध होणा-या कर्जाबाबत आढावा घेऊन त्यासंबंधीची वित्तीय मर्यादा वित्त विभागाकडून निश्चित करुन घ्यावी.

३.६) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ यांनी दर तीन महिन्यांनी कर्ज मंजूर झालेल्या प्रकल्पाच्या प्रगतीबाबतची स्थिती दर्शविणारी माहिती तसेच कर्ज वसुलीचा व वित्तीय दायित्वाचा अहवाल अल्पसंख्याक विभाग/वित्त विभागाकडे सादर करावा.

३.७) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने लाभार्थ्यांना मंजूर केलेल्या कर्जाची वसुली परतफेडीच्या वेळापत्रकानुसार वेळोवेळी करावी.

३.८) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) घेतलेल्या कर्जाची परतफेड करण्यास विलंब झाल्यास त्याकरिता आकारण्यात आलेल्या दंडनीय व्याजाकरीता व इतर कोणत्याही देय रकमांसाठी शासन हमी लागू होणार नाही.

३.९) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाकडून कर्जाच्या परतफेडीबाबत अथवा व्याजाची रक्कम देण्याबाबत होणा-या कसुरीची सूचना शासनास ९० दिवसात देणे राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) संस्थेस बंधनकारक असेल.

३.१०) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) संस्था ही राज्य शासनाच्या पुर्व अनुमतीशिवाय आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळास या आदेशामध्ये विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा अधिक कर्ज देणार नाही. तसेच सदर प्रयोजनासाठी ऋणको अन्य कोणत्याही वित्तीय संस्थेकडून कर्ज घेणार नाही.

३.११) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाकडून पुरेशा मत्तेची प्रतिभूती (Security) घेतल्यानंतरच राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) कर्ज मंजूर करेल. सदर मत्तेची तपासणी वेळोवेळी व कमीत कमी ६ महिन्यातून एकदा तरी संबंधित संस्था करेल.

३.१२) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने आवश्यक तेवढ्याच कर्जाची उचल करावी.

३.१३) सदरचे कर्ज (मुद्दल + व्याज) फेडण्याची संपूर्ण जबाबदारी मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाची राहील.

३.१४) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने दर महिन्याला कर्ज परतफेडीच्या प्रगतीबाबतची स्थिती दर्शविणारी माहिती अल्पसंख्याक विकास विभागाकडे / वित्त विभागाकडे सादर करावी.

३.१५) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने विहित कार्यपद्धतीने लेखा परिक्षित केलेल्या व संस्थेने मान्य केलेल्या लेख्यांची एक प्रत प्रत्येक वर्ष संपल्यानंतर ६ महिन्यांच्या आत अल्पसंख्याक विकास विभाग / वित्त विभागास सादर करावी.

३.१६) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून ज्या प्रकल्पाना कर्ज मंजूरी दिलेली आहे, ते प्रकल्प व लाभार्थी वर्धनक्षम आहेत याची महामंडळाने खात्री करून घ्यावी. तसेच राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांनी दिलेल्या कर्जाचा निधी ज्या प्रयोजनासाठी व अटीनुसार दिलेला आहे, त्यानुसार तो निधी विनियोगात आणावा.

३.१७) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून घेतलेल्या कर्जाचे मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने लाभार्थ्यांना वाटप केल्यानंतर लाभार्थ्यांमार्फत कर्जाचा योग्य विनियोग/व्यवसाय होतो किंवा कसे यावर मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळाने लक्ष ठेवावे. त्यासाठी आवश्यक ती तपासणी करावी व त्याबाबतचा अहवाल शासनास सादर करावा, तसेच कर्जाच्या योग्य विनियोगाबाबत कसूर केल्यास, कर्ज वितरण तात्काळ बंद करावे.

३.१८) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ लाभार्थ्यांकडून कर्ज फेडीत कसुरी होण्याची शक्यता विचारात घेऊन, कर्जाच्या वसुलीकरिता पुरेशा मत्तेची प्रतिभूती म्हणून घेतल्यानंतरच कर्ज मंजूरी करेल तसेच सदर मत्तेची तपासणी वेळोवेळी व कमीतकमी ६ महिन्यातून करेल तसे न केल्यास संबंधित महामंडळाच्या अधिकारी/कर्मचारी यांना जबाबदार धरण्यात यावे.

३.१९) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ त्यांच्या आर्थिक स्थिती बाबतचा अहवाल या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्र अ मध्ये शासनास दर सहा महिन्यांनी (३० मार्च/३० सप्टेंबर) अल्पसंख्याक विकास विभागास सादर करेल.

४. शासन हमी आवाहनीत करण्यासंदर्भात दोन्ही महामंडळासाठी सामायिक अटी व शर्ती :-

४.१ राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांच्याकडून घेतलेल्या कर्जाची परतफेड/कर्ज वसुली करण्याकरिता मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ सर्वतोपरी प्रयत्न करेल व असे प्रयत्न केल्यानंतरही वसुली झाली नाही तर प्रथमतः कर्ज परतफेडीमध्ये कसुरी करणाऱ्या लाभार्थ्यांच्या मत्तेची विक्री करून मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ कर्जाची परतफेड करेल व कर्जाचे दायित्व शासनावर पडणार नाही याची दक्षता घेईल.

४.२ राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (NMDFC) यांनी मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मंजूर केलेल्या कर्जाच्या आदेशामध्ये नमूद केलेल्या परतफेडीच्या वेळापत्रकानुसार कर्जाची परतफेड होईपर्यंत शासन हमी वैध राहील.

५. हमी शुल्क

५.१) मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ शासन हमीवर घेतलेल्या कर्जावरील हमीशुल्काचा दर रु.२/- प्र.श.प्र.व. असा राहील. हे हमीशुल्क ज्या कालावधीकरिता देय राहील त्या कालावधीतील कोणत्याही दिवशी कमाल अदत्त असलेल्या कर्जाच्या रकमेवर देय राहील.

५.२) हमी शुल्काचा भरणा दर सहा महिन्यांनी वसुली करून शासनाच्या खाती जमा करण्यास व्यवस्थापकीय संचालक, मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ, मर्या. मुंबई हे जबाबदार असतील. प्रत्येक वित्तीय वर्षाच्या ३१ मार्च, आणि/अथवा ३० सप्टेंबर रोजी अदत्त असलेल्या घटना सापेक्ष दायित्वावर (Contingent Liability) अनुज्ञेय असलेल्या हमी शुल्काचा भरणा १ एप्रिल आणि/अथवा १ ऑक्टोबर रोजी करावा.

५.३) हमी शुल्काचा भरणा केल्यानंतर त्यामधून प्रथम थकित हमी शुल्कावरील दंडनीय व्याजाची रक्कम वळती करून घेण्यात येईल. नंतर सर्वात जुन्या थकित हमी शुल्काची वसुली त्यानंतर त्यापेक्षा कमी जुन्या थकित हमी शुल्काची वसुली याप्रमाणे रक्कम वळती करून घेण्यात येईल.

५.४) देय हमी शुल्क शासन तिजोरीत भरणा करण्यास अल्पसंख्याक विकास विभाग/ मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ यांचेकडून कसूर झाल्यास अशा कसुरी केलेल्या थकीत रकमेवर पहिल्या तीन महिन्यांसाठी १६ टक्के दराने व त्या पुढील कालावधीसाठी २४ टक्के दराने व्याज आकारण्यात येईल.

५.५) शासन हमी शुल्काची रक्कम ८२३५ सर्वसाधारण व इतर राखीव निधी, ११७-हमी विमोचन निधी(८२३५५०४५०१) या लेखाशीर्षाखाली शासकीय कोषागारात भरणा करावी.

५.६) शासन हमीवरील घेतलेल्या कर्जाच्या परतफेडीबाबत संनियंत्रणाची जबाबदारी सहसचिव/ उपसचिव, अल्पसंख्याक विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२ यांची राहिल.

५.७) हमी शुल्क भरल्याच्या पृष्ठयर्थ चलनाची सांक्षातिक प्रत अल्पसंख्याक विकास विभागाने वित्त विभागास पाठवावी

६. हा शासन निर्णय अल्पसंख्याक विकास विभागाच्या नस्ती क्र.मौआअ-२०२३ / प्र.क्र.२१६/का-५ वरील प्रस्ताव व वित्त विभागाचा शासन हमी क्र. ३/२०२३-२४ नुसार व मा. मंत्रिमंडळाने दिनांक २९/११/२०२३ च्या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ ,मुंबई यांनी कर्ज घेण्यासंबंधी करावयाच्या करारपत्रावर स्वाक्षरी करण्याकरिता अल्पसंख्याक विकास विभागातील संबंधीत सहसचिव/ उपसचिव व वित्त विभागातील उप सचिव (अर्थबळ) यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०२४०१०९१६३६०५८५०५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संतोष गायकवाड)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव.
- २) मा.मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव,मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई

- ४) मा. उप मुख्यमंत्री (गृह) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधान सभा/विधान परिषद, विधानभवन, मुंबई
- ६) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई.
- ७) प्रबंधक, लोक आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ८) प्रबंधक, उप लोक आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ९) सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहायक,
- १०) महालेखापाल, महाराष्ट्र १ / २ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर.
- ११) महालेखापाल, महाराष्ट्र १ / २ (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर.
- १२) ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानभवन सचिवालय, मुंबई (५ प्रती)
- १३) सर्व विधानमंडळ सदस्य, विधानमंडळ, मुंबई.
- १४) बहुजन समाज पार्टी, डी-१, इन्सा इटमेंट, आझाद मैदान, मुंबई
- १५) भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ.बॅरेक्स क्र १, योगक्षेमसमोर, वसंतराव भागवत चौक, नरीमन पॉईंट, मुंबई- ४०००२०,
- १६) भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी ३१४, राजभवन, एस.व्ही.पटेल रोड, मुंबई- ४०० ००४.
- १७) भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी) महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोव मिल पॅलेस, वरली, मुंबई-१३,
- १८) इंडियन नॅशनल काँग्रेस पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई- ४०००२५.
- १९) नॅशनॅलिस्ट काँग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरीमन पॉईंट, मुंबई- २१,
- २०) शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई-४०००२८,
- २१) प्रधान सचिव, अल्पसंख्याक विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २२) व्यवस्थापकीय संचालक, राष्ट्रीय अल्पसंख्याक विकास तथा वित्त निगम, नवी दिल्ली (N.M.D.F.C.)
- २३) व्यवस्थापकीय संचालक, मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ
- २४) वित्त विभाग (साउ /व्यय-१ /ऋण व हमी नियंत्रण कक्ष), मंत्रालय, मुंबई.
- २५) निवड नस्ती -अर्थबळ.

ANNEXURE A

Proforma in which the information in respect of repayment of loan and financial liability of the borrower is to be submitted by the lending institute to the Government every six month (1st April/ 1st Oct)

- 1 Name of Lending Institute:
- 2 Principal Debtor:
- 3 Name of Administrative Dept:
- 4 Guarantee No:
- 5 Date of Validity of Guarantee:
- 6 Report for the period from: To

Guarantee & Repayment during the period (Rupees)

		Principal	Interest	Total
1	Outstanding guarantee at beginning of the period			
2	Additional guarantee sanctioned, if any during the period			
3	Total Outstanding (1+ 2)			
4	Repayment of loan			
5	Balance at end of the period (3 - 4)			
6	Amount Credited in to Escrow A/C			
7	Net Balance (5 - 6)			

7 Payment of Guarantee fees (Rupees)

	Outstanding Amount	G . F.	Penal Fee	Total
1	Outstanding at the Beginning			
2	G. F. Paid (Rs.)			
3	Date			
4	Challan No.			
5	Balance at end of the period (1 - 2)			

8 Types of assets taken as security against amount of loan / outstanding

Description Secured	Estimated Value	How
(i)		
(ii)		
(iii)		
Total		

(P.T.O.)

<p>9 Types of inspection of assets / due diligence by lending institute during last 6 months to ensure loans are properly secured.</p>	
<p>10. Financial Health of Principal Debtor (I) Total Turnover of the Principal Debtor (II) Total Profits (iii) % of profits as % of loan amount</p>	
<p>11. Is in the opinion of lending institute, the borrowing institute in a position to service the debt against which government guarantee is given</p>	
<p>12. Is in view of the lending institute, the borrowing institute being managed efficiently</p>	
<p>13. If not, type of corrective action proposed to be taken by lending institute</p>	
<p>14. Has the lending institute ensured that no further loans have been taken by the borrowing institute since the government guarantee was given</p>	
<p>15. Has the lending institute ensured that the guarantee fees has been paid to the Government in order to keep the guarantee alive and valid</p>	